

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТАМГЫН ГАЗРЫН
МЭДЭЭЛЭЛ, ХЯНАЛТ ШИНЖИЛГЭЭ, ҮНЭЛГЭЭНИЙ ХЭЛТЭС

ГАДААДЫН ЗАРИМ ОРНЫ ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН ТАМГЫН ГАЗРЫН БҮТЭЦ,
ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТ

(Харьцуулсан судалгаа)
СТ-17/216

Хянасан: Ц.Норовдондог /PhD/

Гүйцэтгэсэн судлаач: Д.Халиун
Г.Алтан-Оч
Ц.Болормаа
Д.Жигваагүнсэл
Б.Нандингэрэл
Р.Оргилмаа
Ц.Элбэгзаяа

АГУУЛГА

УДИРТГАЛ

1. БҮГД НАЙРАМДАХ СЛОВАК УЛС
2. БҮГД НАЙРАМДАХ ЛАТВИ УЛС
3. ХОЛБООНЫ БҮГД НАЙРАМДАХ ГЕРМАН УЛС
4. БҮГД НАЙРАМДАХ АВСТРИ УЛС
5. БҮГД НАЙРАМДАХ БОЛГАР УЛС
6. БҮГД НАЙРАМДАХ ПОЛЬШ УЛС
7. БҮГД НАЙРАМДАХ ФИНЛЯНД УЛС
8. БҮГД НАЙРАМДАХ ГРЕК УЛС
9. БҮГД НАЙРАМДАХ СОЛОНГОС УЛС
10. БҮГД НАЙРАМДАХ ТУРК УЛС

АШИГЛАСАН МАТЕРИАЛ

УДИРТГАЛ

УИХ-ын Төрийн байгуулалтын байнгын хорооны дарга Д.Лүндээжанцангийн захиалгаар “Гадаадын зарим орны Ерөнхийлөгчийн Тамгын газрын бүтэц, зохион байгуулалт” сэдэвт судалгааны ажлыг Мэдээлэл, хяналт, шинжилгээ, үнэлгээний хэлтсийн Судалгаа, мэдээлэл, лавлагааны албанд гүйцэтгэв.

Энэхүү судалгаагаар захиалагчийн судалгааны захиалгад дурдсан парламентын засаг бүхий Словак, Латви, ХБНГУ, Австри, Болгар, Польш, Грек, Финлянд болон Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн Тамгын газрын бүтэц, зохион байгуулалт хийгээд улс төрөөс хэрхэн ангид байдаг талаар, ерөнхийлөгчийн засаг бүхий БНСУ, Турк Улсын Ерөнхийлөгчийн Тамгын газрын бүтэц, зохион байгуулалтыг холбогдох хууль тогтоомжийн хүрээнд судалсан болно. Мэдээллийн хайлт хийх явцад БНСУ, Турк Улс нь улс төрийн нөхцөл байдлаас шалтгаалан холбогдох мэдээ, мэдээллийг нийтэд ил болгоогүй байна.

Дэлхийн орнуудын Засгийн газрын бүтэц, зохион байгуулалтын хувьд харьцангуй ижил төстэй байдаг бол Ерөнхийлөгч буюу төрийн тэргүүний ажлын аппарат нь улс орнуудад ялгаатай байдлаар зохион байгуулагдаж байна. Энэ нь тухайн улсын хууль эрх зүйн орчин, уламжлал, тухайн үеийн төрийн тэргүүний хэрэгцээ, шаардлага, хувь хүнээс хамаардгаараа онцлог юм. Хэдийгээр бүтэц, зохион байгуулалтын хувьд ялгаатай байгаа ч улс орнуудын төрийн тэргүүний ажлын аппарат нь дараах нийтлэг чиг үүргийг хэрэгжүүлдэг байна. Үүнд:

- Стратеги төлөвлөгөө, төлөвлөлт;
- Бодлогын уялдаа холбоог хангах;
- Хууль, эрх зүй;
- Олон нийттэй харилцах;
- Зарим хяналтын чиг үүрэг;
- Бодлогын шинжилгээ, зөвлөгөө;
- Техник үйлчилгээ;
- Дотоод ажлын удирдлага.

Ерөнхийлөгчийн баг (personal staff) нь бүтэц, орон тооны хувьд нэлээдгүй ялгаатай байж болох ч дараах нийтлэг чиг үүргийг хэрэгжүүлдэг байна.

- Улс төрийн болон бодлогын зөвлөх;
- Төрийн тэргүүний үг бэлдэх;
- Хэвлэл, мэдээлэл, олон нийттэй харилцах.

Судлаачид Төрийн тэргүүний ажлын аппаратын институцийн ой санамж алдагдахаас сэргийлж улс төрийн томилгоо болон төрийн албан хаагчдыг хослуулсан холимог бүтэц, бүрэлдэхүүнтэй байх хувилбарыг илүүд үздэг байна.

Судалгаанаас үзэхэд Монгол Улсын хувьд Төрийн албаны тухай хуулийн 6 дугаар зүйлд Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн Тамгын газрын дарга, зөвлөхүүд нь төрийн **улс төрийн албан тушаалтан** юм. Төрийн албаны тухай хуулийн 15 дугаар зүйлд **төрийн жинхэнэ албан хаагчийн** үйл ажиллагаанд хориглох зүйлсийг хуульчилсны дотор “15.1.1. албан үүрэгтэйгээ холбогдолгүй асуудлаар **нам**, төрийн бус болон шашны байгууллагын үйл ажиллагаанд төрийн албан хаагчийн хувьд оролцох;”-ыг

хориглосон байдаг. Харин “**намын үйл ажиллагаанд оролцох**”-ыг хориглосон энэхүү хориг нь **улс төрийн** болон **үйлчилгээний албан хаагчид** хамаарахгүй юм.

Гэвч, “...намын үйл ажиллагаанд оролцох...” гэдэг нь намын дотоод үйл ажиллагаанд оролцох эрх нь нээлттэй гэсэн агуулгыг илэрхийлэх бөгөөд харин улс төрийн албан хаагч “төрийн үйл хэргийг удирдан явуулахдаа улс төржих эрх нээлттэй” гэсэн агуулгыг илэрхийлэхгүй юм.

Түүнчлэн, Нийтийн албанд нийтийн болон хувийн ашиг сонирхлыг зохицуулах, ашиг сонирхлын зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх тухай хуулийн 14 дүгээр зүйлд нийтийн албан дахь **төлөөлөлтэй холбоотойгоор** албан тушаалтан нийтийн албыг өөрийн хувийн ашиг сонирхлын өмнө төлөөлөхийг, албан тушаалтан албан үүрэгтэй нь шууд ба шууд бусаар холбогдох иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагыг бусад этгээдийн өмнө төлөөлөхийг хориглоно гэж заасан байна.

Судалгаанд хамрагдсан орнуудын хувьд Ерөнхийлөгчийн Тамгын газрын дарга нь төрийн Үйлчилгээний албаны ангилалд багтах байнгын төрийн албан хаагч байх бөгөөд улс төрийн хувьд төвийг сахих зарчмыг баримтална (Словак), Төрийн дээд байгууллагуудын Ажлын албаны дарга, түүний орлогч зэрэг албан тушаалтан нь улс төрийн нам, улс төрийн намын эвслийн ажил хавсран гүйцэтгэхийг хориглоно (Литва), Ерөнхийлөгчийн Тамгын газрын дарга нь төрийн улс төрийн албан хаагч тул шалтгаан заахгүйгээр үүрэгт ажлаас чөлөөлөгдөн огцрох боломжтой (ХБНГУ), Ерөнхийлөгчийн Тамгын газрын дарга нь нийтийн албан тушаалтан байна (Болгар).

Дэлгэрүүлэн судалгааны дэлгэрэнгүй хэсгээс үзнэ үү.

СУДАЛГААНЫ ДЭЛГЭРЭНГҮЙ ХЭСЭГ

Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн тамгын газрын бүтэц, зохион байгуулалт

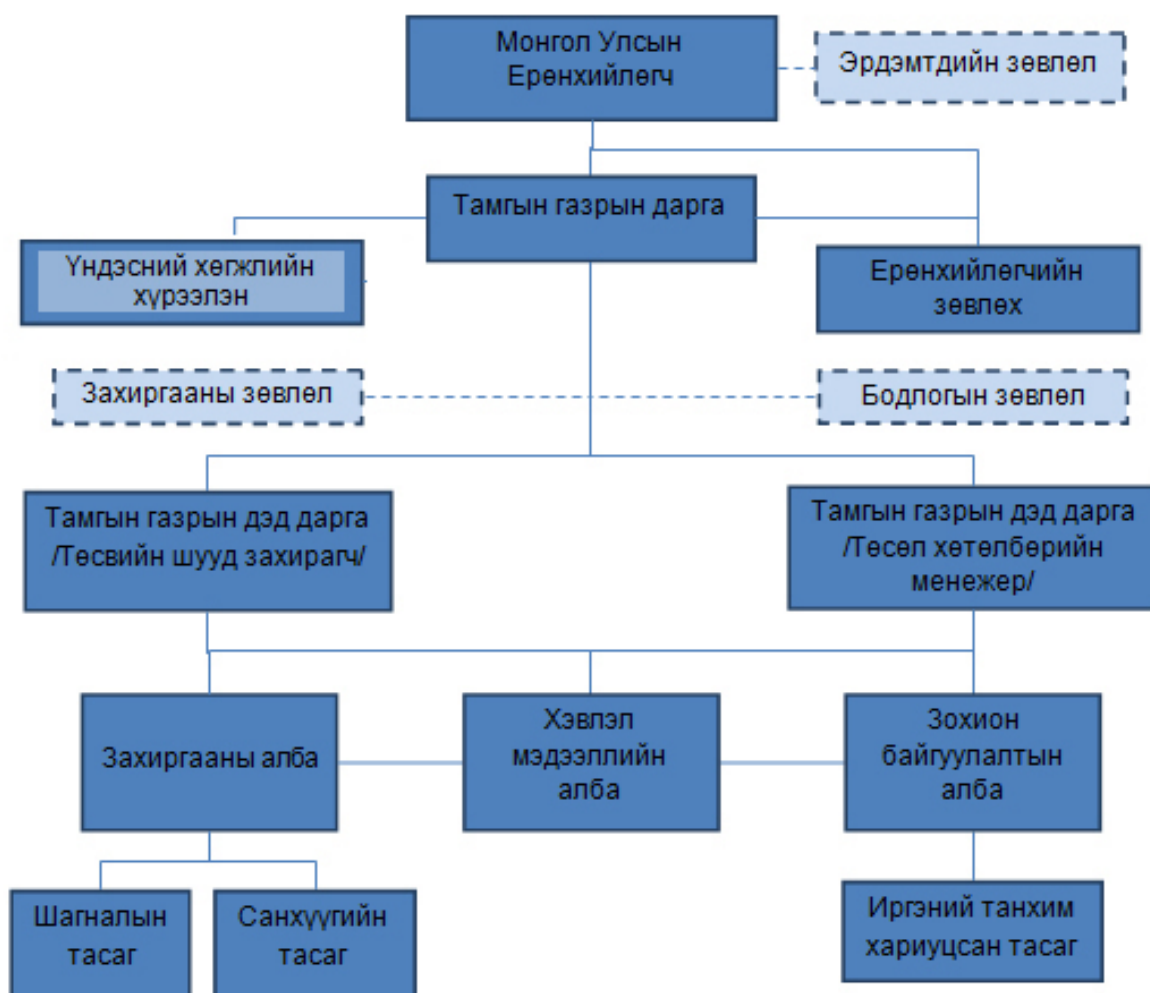
Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн тухай хуулийн 17 дугаар зүйлд ерөнхийлөгчийн ажлын албаны эрх зүйн үндсийг тогтоосон байдаг. Хуульд¹ “Ерөнхийлөгчийн ажлын алба нь тамгын газар мөн” гэж заасан бөгөөд тамгын газрын дүрэм, бүтцийг зардлынхаа төсөвт багтаан Ерөнхийлөгч баталж тогтооно.

Ерөнхийлөгч нь:

✚ Тамгын газрын дарга;
✚ зөвлөхийг томилно. Ерөнхийлөгчийн зөвлөхүүд нь Ерөнхийлөгчид захирагдах боловч төрийн албан хаагчийн хувьд Тамгын газарт харьяалагдахаар хуульд заажээ. Түүнчлэн Ерөнхийлөгч үйл ажиллагаагаа явуулахад туслах үүрэг бүхий орон тооны бус зөвлөл, ажлын хэсэг байгуулж болох бөгөөд шаардлагатай гэж үзсэн бусад асуудлаар эрдэм шинжилгээ, судалгааны байгууллага, хамтлагаар судалгаа хийлгэж болно.

2017 оны байдлаар Ерөнхийлөгчийн Тамгын газар нь дараах бүтэц, зохион байгуулалттай байна:

Зураг 1: Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн тамгын газрын бүтэц, зохион байгуулалтын бүдүүвч

Мөн Ерөнхийлөгчийн тухай хуулийн 17 дугаар зүйлийн 5 дахь хэсэгт “Ерөнхийлөгчийн бүрэн эрхийн хугацаа дууссан нь Тамгын газрын дарга, зөвлөхөөс бусад ажилтныг ажлаас нь өөрчлөх үндэслэл болохгүй.” гэж заасан ч, 17 дугаар зүйлийн 7 дахь хэсэгт “Тамгын газрын ерөнхий менежер нь **Тамгын газрын орон тоо**, цалингийн

¹ Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн тухай хууль. 1993 он.

санг Ерөнхийлөгчийн зардлын төсөвт багтаан **тогтооно.**” гэж заасан нь хуулийн зөрчлийг² үүсгэж байна.

Ерөнхийлөгчийн Тамгын газрын удирдлага улс төрөөс ангид байх тухай:

2012 онд шинэчлэгдэн батлагдсан Төрийн албаны тухай хуулийн төрийн албан тушаалыг:

- 1) төрийн улс төрийн;
- 2) төрийн захиргааны;
- 3) төрийн тусгай;
- 4) төрийн үйлчилгээний гэж ангилсан байдаг.

Төрийн албаны тухай хуулийн 6 дугаар зүйлд Төрийн **улс төрийн албан тушаалыг** тодорхойлохдоо “6.1.Төрийн улс төрийн албан тушаалд Монгол Улсын Үндсэн хууль, бусад хуулиар тогтоосон болзол, журам, шалгуурын дагуу сонгогддог болон уг сонгуулийн үр дүнд томилолтын журмаар ажиллах, мөн тэдгээрийн бүрэн эрхийнх нь хугацаанд өөрт нь үйлчлэх” албан тушаалтан байна гээд хуулийн:

6.1.9. Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн Тамгын газрын дарга;

6.1.10. Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн зөвлөхийг төрийн улс төрийн албан тушаалд нэрлэн заажээ.

Гэвч, Монгол Улсын Үндсэн хуулиар Ерөнхийлөгч нь ард түмнээс шууд сонгогдох бөгөөд “Монгол Улсын Ерөнхийлөгч бол төрийн тэргүүн, Монголын ард түмний эв нэгдлийг илэрхийлэгч мөн” гэж тодорхойлсноос үүдэн Ерөнхийлөгчөөр сонгогдсоны дараа улс төрийн намын харьяаллаас түдгэлзэх хууль зүйн үр дагавар үүсдэг. Иймд Ерөнхийлөгчийн ажлын албаны дарга, зөвлөхүүд нь улс төрийн сонгуулиар сонгогдож буй албан тушаалтанд нь “өөрт нь үйлчлэх” гэдэг агуулгаар улс төрийн албан тушаалын ангилалд багтаж байгаа нь харагдаж байна.

Төрийн албаны тухай хуулийн 15 дугаар зүйлд **төрийн жинхэнэ албан хаагчийн** үйл ажиллагаанд хориглох зүйлсийг хуульчилсны дотор “15.1.1. албан үүрэгтэйгээ холбогдолгүй асуудлаар **нам**, төрийн бус болон шашны **байгууллагын үйл ажиллагаанд** төрийн албан хаагчийн хувьд оролцох;”-ыг хориглосон байдаг. Харин “**намын үйл ажиллагаанд оролцох**”-ыг хориглосон энэхүү хориг нь **улс төрийн** болон **үйлчилгээний албан хаагчид** хамаарахгүй юм.

Гэвч, “...намын үйл ажиллагаанд оролцох...” гэдэг нь намын дотоод үйл ажиллагаанд оролцох эрх нь нээлттэй гэсэн агуулгыг илэрхийлэх бөгөөд харин улс төрийн албан хаагч “төрийн үйл хэргийг удирдан явуулахдаа улс төржих эрх нээлттэй” гэсэн агуулгыг илэрхийлэхгүй юм.

Төрийн албаны тухай хуульд:

- ✚ ардчилсан ёс;
- ✚ шударга ёс;
- ✚ эрх чөлөө;
- ✚ тэгш байдал;
- ✚ үндэсний эв нэгдлийг хангах;
- ✚ хууль дээдлэх нь төрийн албаны үндсэн зарчим мөн гэж заасан.

Түүнчлэн, нийтийн албан тушаалтны хувийн ашиг сонирхол болон хуулиар хүлээсэн албан үүрэг хоорондын зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, ашиг сонирхлын зөрчлийг зохицуулах, хянах замаар нийтийн албаны үйл ажиллагааг нийтийн ашиг сонирхолд нийцүүлэх зорилго бүхий Нийтийн албанд нийтийн болон хувийн ашиг сонирхлыг зохицуулах, ашиг сонирхлын зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх тухай хуулийн 14

² “Зөрчил” гэж нэг этгээдийн зан үйлийг ижил нөхцөлд өөрөөр журамласан, хамгийн дээд хүчин чадалтай буюу суурь харилцааг зохицуулж байгаа хуульд заасан журмаас өөр зохицуулалтыг тусгасан, өөр нэр томъёо хэрэглэсэн, зохицуулалтын агуулга нь тухайн хуулийн үзэл баримтлалтай зөрчилдсөн байхыг ойлгоно.

дүгээр зүйлд нийтийн албан дахь **төлөөлөлтэй холбоотой дараах хязгаарлалтыг** хуульчилсан байдаг. Үүнд:

- Албан тушаалтан нийтийн албыг өөрийн хувийн ашиг сонирхлын өмнө төлөөлөхийг хориглоно;
- Албан тушаалтан албан үүрэгтэй нь шууд ба шууд бусаар холбогдох иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагыг бусад этгээдийн өмнө төлөөлөхийг хориглоно гэж заасан байна.

1. БҮГД НАЙРАМДАХ СЛОВАК УЛС

Бүгд Найрамдах Словак Улс нь парламентын засагтай ардчилсан улс бөгөөд Үндсэн хуульд заасны дагуу Ерөнхийлөгч нь гүйцэтгэх засаглалд хамаарна. Словакийн Ерөнхийлөгч нь бүх ард түмнээс шууд сонгогдох бөгөөд ерөнхийлөгчийн ээлжит сонгуулийг таван жил тутам нэг удаа зохион байгуулна. Ерөнхийлөгчийг нэг удаа улируулан сонгож болно.

Словакийн Ерөнхийлөгчийн бүрэн эрх, статус болон Ерөнхийлөгч өөрийн бүрэн эрхээ хэрэгжүүлэхтэй холбоотой аливаа харилцааг Словакийн Үндсэн хуулийн 6 дугаар бүлгийн нэгдүгээр хэсэгт тодорхойлсон байдаг.

Словак Улс нь эрх зүйн тогтолцооны хувьд ромын эрх зүйн бүлд хамаарагдах бөгөөд иргэний эрх зүйн харилцаанд зөвхөн бичигдмэл хуулийг албан ёсны эх сурвалж гэж үздэг. Албан ёсны эх сурвалж гэж үздэг бичигдмэл хуулиудыг хууль зүйн хүчин чадлын хувьд “Кельзений хэм хэмжээний пирамид”-ын зарчмаар системчилсэн байна. Үүнд:

- ✚ Үндсэн хууль ба Үндсэн хуульчилсан хуулиуд³;
- ✚ хуульд заасан журмын дагуу парламентын соёрхон баталсан олон улсын гэрээ, хэлэлцээр;
- ✚ парламентаас баталсан хуулиуд;
- ✚ үүсмэл хууль тогтоомж (засгийн газрын тогтоол, төрийн захиргааны төв, нутгийн захиргааны байгууллагаас нийтэд хандан гаргасан эрх зүйн акт) гэсэн дараалалтай байна.

Энэхүү пирамидын доод шатлалын эрх зүйн актууд нь хамгийн дээд түвшний хуульд (Үндсэн хууль болон Үндсэн хуульчилсан хууль) нийцсэн байх ёстой. Үндсэн хууль болон Үндсэн хуульчилсан хуулиудыг Европын холбооны гишүүнчлэлийн асуудалтай холбоотойгоор өөрчилсөн бөгөөд үндэсний хууль тогтоомж нь Европын холбооны хууль тогтоомжтой зөрчилдвөл Европын холбооны хууль тогтоомж нь илүү хүчин чадалтай байна.

✓ Ерөнхийлөгч нь төрийн тэргүүн, зэвсэгт хүчний ерөнхий командлагч, дотоод гадаадад улсаа төлөөлдгийн хувьд **улс төржилт, ашиг сонирхлын зөрчлөөс ангид байхтай** холбоотой харилцааг Үндсэн хуулийн бүрэлдэхүүн хуулиудын нэг болох **“Төрийн албан тушаалтны үйл ажиллагаанд нийтийн ашиг сонирхлыг хамгаалах тухай Үндсэн хуульчилсан хууль”** (357/2004)⁴-аар;

✓ Ерөнхийлөгчийн ажлын албаны дарга нь төрийн үйлчилгээний албан хаагчийнхаа хувьд улс төрөөс ангид байх асуудлыг **Төрийн албаны тухай хуулиар**⁵ тус тус зохицуулдаг байна.

Словакийн Үндсэн хуулийн 101 дүгээр зүйлийн 1 дэх хэсэгт заасны дагуу:

³ “Үндсэн хуульчилсан хууль” гэж Үндсэн хуулийн хэмжээний хүчин чадалтай, нэмэлт өөрчлөлт оруулах тусгай дэг бүхий хууль тогтоомжийг ойлгоно.

⁴ Constitutional Act on the Protection of Public Interest by the Performance of Offices of Public Officials No. 357/2004, as amended by Constitutional Act No. 545/2005.

⁵ Act of Civil Service 312/2001.

-Ерөнхийлөгч нь Бүгд Найрамдах Словакийн төрийн тэргүүн байна;
-Ерөнхийлөгч нь дотоод, гадаадад Бүгд Найрамдах Словак Улсыг төлөөлнө;
-Бүгд Найрамдах Улсын Ерөнхийлөгч нь албаны бүрэн эрхээ хэрэгжүүлэхдээ хүн чанар, дотоод итгэл үнэмшлийн дагуу хэрэгжүүлнэ. Ерөнхийлөгчийн бүрэн эрхийг журмаар хязгаарлахгүй гэж Ерөнхийлөгчийн эрх зүйн статусыг тодорхойлжээ.

Бүгд Найрамдах Словак Улсын Ерөнхийлөгчийн ажлын албаны бүтэц, зохион байгуулалт

Словакийн Ерөнхийлөгч нь Үндсэн хуулиар тодорхойлсон бүрэн эрхээ хэрэгжүүлэхтэй холбоотой дараах хоёр ажлын албатай байна:

- 1) Ерөнхийлөгчийн ажлын алба (Тамгын газар);
- 2) Ерөнхийлөгчийн цэргийн алба.

Ерөнхийлөгчийн ажлын алба (Тамгын газар) нь 1993 онд баталсан **Бүгд Найрамдах Словак Улсын Ерөнхийлөгчийн ажлын албаны тухай**⁶ хуулийн дагуу байгуулагдаж, үйл ажиллагаагаа явуулна.

Цэргийн алба нь **Бүгд Найрамдах Словак Улсын Зэвсэгт хүчний тухай хуулийн Ерөнхийлөгчийн Цэргийн алба**⁷-ны тухай холбогдох зүйл заалтуудын дагуу зохион байгуулагдана.

а) **Ерөнхийлөгчийн цэргийн алба** нь Ерөнхийлөгчийг Бүгд Найрамдах Словак Улсын зэвсэгт хүчний “ерөнхий командлагч”-ийн албан үүргээ хэрэгжүүлэхэд нь мэргэжлийн туслалцаа үзүүлэх, Ерөнхийлөгчийн хүндэт харуулыг командлах, Бүгд Найрамдах Словак Улсын зэвсэгт хүчний тухай хуульд заасан Ерөнхийлөгчийн бүрэн эрхийг хэрэгжүүлэхэд мэргэжил, зохион байгуулалтын туслалцаа үзүүлнэ.

б) **Ерөнхийлөгчийн ажлын алба (Тамгын газар)** нь Бүгд Найрамдах Словак Улсын Ерөнхийлөгчөөс хуульд заасан бүрэн эрхээ хэрэгжүүлэхэд нь:

- мэргэжил;
- зохион байгуулалт;
- техникийн туслалцаа үзүүлнэ.

Ажлын албаны үндсэн үүрэг нь дараах нөхцөлийг бүрдүүлэх явдал юм. Үүнд:

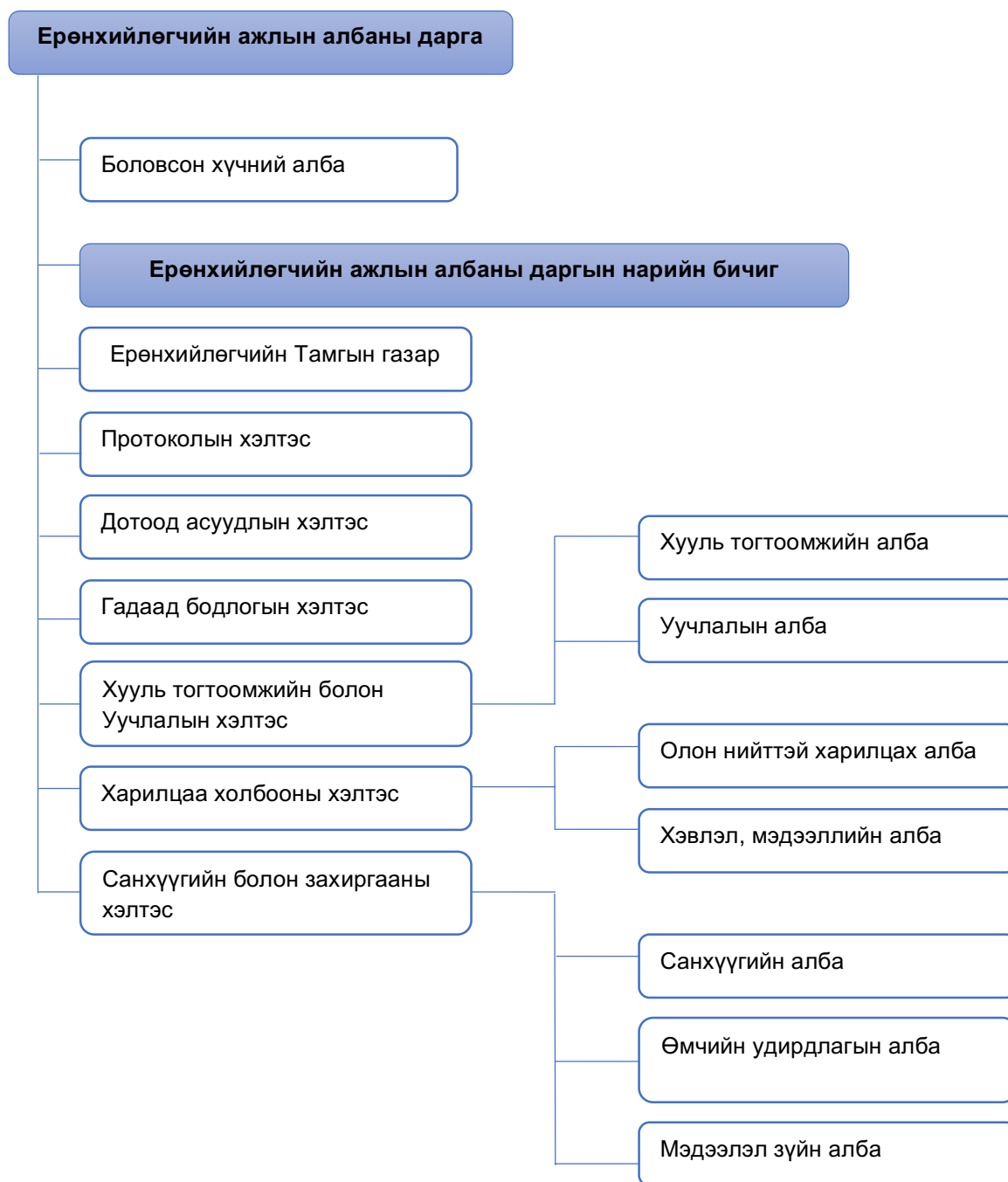
- Ерөнхийлөгчийг Бүгд Найрамдах Словак Улсын Үндсэн хуульд заасан чиг үүргээ Үндсэн хуульчилсан хууль болон холбогдох бусад хуульд заасны дагуу хэрэгжүүлэх;
- Бүгд Найрамдах Улсын Ерөнхийлөгчийн улс төрийн болон олон нийтийн үйл ажиллагааг Үндсэн хуульчилсан хууль болон холбогдох бусад хуульд нийцүүлэн явуулах нөхцөлийг тус тус бүрдүүлэх нь ерөнхийлөгчийн ажлын албаны үндсэн үйл ажиллагаа болно.

Түүнчлэн Ерөнхийлөгчийн ажлын албанаас үзүүлдэг бас нэг үйлчилгээ нь Ерөнхийлөгч болон түүний гэргийн Үндсэн хуулийн дагуух үйл ажиллагааг зохион байгуулах явдал юм. Мөн байгууллагын дүрэмд тусгайлан заасан мэргэжил, зохион байгуулалт, техникийн бусад туслалцаа үзүүлнэ. Тамгын газар нь (ажлын алба) нь Бүгд Найрамдах Словак Улсын улсын төсвийн тухай хуулиар тусгайлан заасан төсөвт байгууллага бөгөөд хуулийн этгээд мөн. Ерөнхийлөгчийн ажлын алба нь дараах бүтэцтэй байна:

⁶ Act No. 16/1993 Coll. on the Office of the President of the Slovak Republic.

⁷ the Military Office of the President of the Slovak Republic, under of Act No. 321/2002 Coll. on the Armed Forces of the Slovak Republic

Зураг 2: Ерөнхийлөгчийн Тамгын газрын бүтэц, зохион байгуулалтын бүдүүвч⁸

2. Ерөнхийлөгчийн тамгын газар, түүний удирдлагын үйл ажиллагаа улс төрөөс ангид байх эрх зүйн орчин

Словакийн Төрийн албаны тухай хуулийн 4 дүгээр зүйлд зааснаар тус хуулийн үйлчлэлд хамаарах төрийн албыг дараах байдлаар ангилна:

- Бэлтгэл төрийн алба (*preparatory civil service*);
- Байнгын төрийн алба (*permanent civil service*);
- Түр төрийн алба (*temporary civil service*).

⁸ <https://archiv.prezident.sk/index61e1.html?organisational-structure>

Харин парламентын гишүүд, Ерөнхийлөгч, Засгийн газрын гишүүд, Дээд Аудитын ерөнхийлөгч, Дэд ерөнхийлөгч, Үндсэн хуулийн шүүхийн шүүгчид, шүүгчид, прокурорууд, энэ хуульд заасан Үйлчилгээний албаны тухай бүлгийн 2 болон 4 дүгээр хэсэгт заагаагүй албан хаагч нарт төрийн албаны тухай хууль үйлчлэхгүй гэжээ.

Төрийн албаны тухай хуулийн 7 дугаар зүйлд төрийн Үйлчилгээний алба⁹-нд хамаарах 11 төрлийн төрийн албыг нэр заан тоочсон бөгөөд тэдгээрийн нэг болох “*төрийн байгууллага, албан тушаалтны ажлын алба*” хэсэгт 6 байгууллагыг хуульчилсан байна:

Энэ хуульд заасан Үйлчилгээний алба гэдэгт:

1. яам болон бусад төрийн захиргааны төв байгууллага;
2. **төрийн үйл хэргийг эрхлэн явуулдаг дараах байгууллага, албан тушаалтны ажлын алба:**
 - парламентын ажлын алба;
 - **ерөнхийлөгчийн ажлын алба;**
 - дээд аудитын ажлын алба;
 - Үндсэн хуулийн шүүхийн ажлын алба;
 - шүүхийн ажлын алба;
 - Ерөнхий прокурорын ажлын алба, бүсийн прокурорын ажлын алба, Цэргийн дээд прокурорын ажлын алба, Дүүргийн Цэргийн прокурорын ажлын алба...

Дээрх хуулийн заалтын дагуу **Ерөнхийлөгчийн тамгын газрын удирдах ба гүйцэтгэх албан тушаалтан төрийн үйлчилгээний албан хаагч** байна. Үйлчилгээний албаны дарга¹⁰-ын албан тушаалын тодорхойлолтыг тус хуулийн 10.1-ээр тодорхойлж; Ерөнхийлөгчийн ажлын албаны дарга нь үйлчилгээний албан хаагч болохыг 10.4-т нэр заан хуульчилсан байна.

10.1-т “Энэ хуульд заасан Үйлчилгээний албаны дарга гэдэгт Үйлчилгээний албанд хамаарах бүх албан хаагчдын удирдах албан тушаалтныг ойлгоно. Албаны даргын (*Head of the Office*) албан тушаал нь **байнгын төрийн албаны** албан хаагч байна. Ажлын албаны дарга нь Үйлчилгээний албаны үйл ажиллагаа, төрийн албаны ажил эрхлэлттэй холбоотой харилцааг зохион байгуулах үндсэн чиг үүрэгтэй” гэж заасан.

10.4-т “... **Ерөнхийлөгчийн ажлын албаны дарга нь Үйлчилгээний албаны дарга байна...**” гэж заасан нь Ерөнхийлөгчийн тамгын газрын дарга нь төрийн үйлчилгээний

Төрийн албанд:

- a) мэргэжлийн (professionalism);
- b) улс төрийн хувьд төвийг сахисан (political neutrality);
- c) үр нөлөөтэй (effectiveness);
- d) уян хатан (flexibility);
- e) алагчлалгүй байх (impartiality);
- f) ёс зүйтэй (ethics) байх зарчмыг баримтална гэж Төрийн албаны тухай хуульд

⁹ Service Office - (2) Civil service, for the purposes of this Act, shall be the performance of state administration tasks or the performance of state affairs in the scope of activity laid down by special regulations, carried out by a civil servant at a Service Office (7) in the relevant sector, if such performance of his/her tasks includes:

- a) management
- b) decision making
- c) inspection
- d) professional preparation of decisions
- e) professional preparation of legislation drafts and other generally binding legal regulations including professional activities related to discussion and approval of the above or
- f) professional preparation of requirements for the performance of state affairs.

¹⁰ Head of Service Office. §10.

заасан.

Словакийн Төрийн албаны тухай хуулийн иш татсан дээрх заалтуудыг нэгтгэн дүгнэвэл **Ерөнхийлөгчийн ажлын алба (Тамгын газар)-ны дарга нь Словакийн төрийн Үйлчилгээний албаны ангилалд багтах байнгын төрийн албан хаагч байх бөгөөд улс төрийн хувьд төвийг сахих зарчмыг баримтлан албан үүргээ гүйцэтгэдэг байна.**

2. БҮГД НАЙРАМДАХ ЛАТВИ УЛС

Латви нь Парламентын Бүгд найрамдах Улс бөгөөд Үндсэн хуульд заасны дагуу Ерөнхийлөгч нь гүйцэтгэх засаглалд хамаарна. Ерөнхийлөгч нь Сейм (Парламент)-ийн гишүүдийн 51-ээс багагүй гишүүдийн саналаар (энгийн олонхи) 4 жилийн хугацаатай сонгогддог. Ерөнхийлөгчийн бүрэн эрх, статус болон Ерөнхийлөгч өөрийн бүрэн эрхээ хэрэгжүүлэхтэй холбоотой бусад харилцааг Үндсэн хууль болон Ерөнхийлөгчийн үйл ажиллагааны тухай хуулиар зохицуулна.

Ерөнхийлөгчийн ажлын алба: Ерөнхийлөгчийн ажлын алба нь Ерөнхийлөгч бүрэн эрхээ хэрэгжүүлэх бүхий л үйл ажиллагаанд мэргэжил арга зүйн туслалцаа үзүүлэх эрх бүхий хуулийн этгээд юм. Ерөнхийлөгчийн ажлын алба нь Ажлын албаны дарга (*Head of the Chancery of the President*), Ажлын албаны даргын орлогч (*Deputy Head of the Chancery of the President*) болон бусад ажилтнаас бүрдэнэ. Ерөнхийлөгч нь орон тооны 6 зөвлөхтэй ба өөрийн бүрэн эрхийг хэрэгжүүлэхэд дэмжлэг үзүүлэх зорилгоор тодорхой чиглэлээр зөвлөл болон хороо байгуулж болно.

Ерөнхийлөгчийн Ажлын алба, түүний удирдлагын үйл ажиллагаа улс төрөөс ангид байх эрх зүйн орчин: Төрийн албан хаагчийн үйл ажиллагаан дахь ашиг сонирхлын зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх тухай хуулийн 4 дүгээр зүйлд 25 төрлийн төрийн өндөр албыг **төрийн албан хаагч** байна гэж тусгайлан заасан байдаг.¹¹ Тодруулбал, тус хуулийн 4 дүгээр зүйлийн 1.4 дэх хэсэгт зааснаар Ерөнхийлөгчийн Ажлын албаны дарга, түүний орлогч (*The Head of the Chancellery of the President and his or her deputy*) Сейм (парламент)-ийн Ажлын албаны дарга, түүний орлогч нар нь төрийн албан хаагч байна гэж заасан.

Мөн хуулийн 2 дугаар бүлгээр төрийн албан хаагчийн хавсран гүйцэтгэх (combining нэгтгэх) албан үүрэгт хязгаарлалт тогтоосон байна. Энэхүү хязгаарлалт нь:

- ✚ ерөнхий хязгаарлалт (general restrictions);
- ✚ тусгай хязгаарлалт (special restrictions) байна.

Төрийн албаны чиг үүргийг хавсрахад тавигдах тусгай хязгаарлалтыг тус хуулийн 2 дугаар бүлгийн 7 дугаар зүйлд заасан бөгөөд 7 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсэгт **төрийн улс төрийн албан тушаалд** хамаарах Сеймийн гишүүн, Ерөнхий сайд, Шадар сайд нар, Сайд нар, Онцгой үүрэг гүйцэтгэгч сайд нар, Яамдыг хариуцсан Парламентын Нарийн бичгийн дарга зэрэг албан тушаалтнуудад дараах 5 төрлийн үүргийг хавсран гүйцэтгэхийг зөвшөөрсөн байна.¹² Үүнд:

- ✚ Сеймээс соёрхон баталсан хууль, Олон Улсын гэрээ, хэлэлцээрт тусгасан чиг үүрэг,
- ✚ Энэ хэсгийн 14 дэх ¹³ хэсэгт заасан албан тушаалтнаас бусад албан тушаалтан нь өөрийн чиг үүрэгт харьяалагдах үйлдвэрчний эвлэл, эвсэл, холбоо, улс төрийн нам, улс төрийн намын эвсэл, шашны байгууллагын ажил;

¹¹ Law on Prevention of Conflict of Interest in Activities of Public Officials

¹² Law on Prevention of Conflict of Interest in Activities of Public Officials. **Section 7**

¹³ Law on Prevention of Conflict of Interest in Activities of Public Officials, **Section 7.14** *In addition to those public officials, who by other laws and by this Section are not permitted to combine their public official office with an office in a political party or association of political parties, this type of combination of offices is also not permitted for the **Director of the State Chancellery and his or her deputies**, State Secretaries and their deputies, as well as members of boards and councils of State capital companies.*

- ✚ Багшлах, эрдэм шинжилгээний ажил, шинжлэх ухааны доктор, мэргэжлийн спорт, бусад бүтээлч ажил;
- ✚ Засгийн газрын тогтоол, шийдвэр, Сейм болон түүний харьяа байгууллагын шийдвэрээр тодорхой заагдсан Сейм болон Засгийн газрын чиг үүрэгт харьяалагдах ажил болон бусад ажил;
- ✚ Парламентын тогтоол, Засгийн газрын шийдвэрт тодорхой заагдсан олон улсын байгууллага, институтын ажил зэрэг юм.

Харин парламентаас сонгогддог Ерөнхийлөгчид дээрх 5 төрлийн албан үүргийг хавсрахыг хориглосон бөгөөд “Ерөнхийлөгчийн хавсран гүйцэтгэж болох албан үүргийг зөвхөн Үндсэн хуулиар зохицуулна”¹⁴ гэж заасан байна. Үндсэн хууль дахь Ерөнхийлөгчийн бүрэн эрхийг зохицуулсан хэсгийг үзэхэд хавсран гүйцэтгэх албан үүргийн талаар тусгайлан заагаагүй бөгөөд ерөнхийлөгчийн эрх зүйн байдлыг тогтоосон хэсэгт:

Ерөнхийлөгч нь:

- Ерөнхийлөгч нь Олон Улсын харилцаанд улсаа төлөөлнө.
- Ерөнхийлөгч нь Латви Улсын Зэвсэгт хүчний Ерөнхий командлагч байна.
- Ерөнхийлөгч нь Засгийн газрын ээлжит бус хуралдааныг зарлах, даргалах, хуралдаанаар хэлэлцэх асуудлыг тодорхойлох эрхтэй.
- Ерөнхийлөгч нь хууль санаачлах эрхтэй.

.... гэж эрх зүйн статусыг нь тодорхойлсон ба энэ нь Ерөнхийлөгчийг улс төрийн аливаа үйл ажиллагаанаас ангид байх гол үндэслэл болдог байна.

Тиймдээ ч Төрийн албан хаагчийн үйл ажиллагаан дахь ашиг сонирхлын зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх тухай хуулийн 7 дугаар зүйлийн 3 дахь хэсэгт: ... Латви Улсын Ерөнхийлөгчийн ажлын албаны тэргүүн, түүний орлогч нь зөвхөн дор дурдсан ажлуудыг хавсран гүйцэтгэхийг зөвшөөрсөн байна. Үүнд:

- ✚ Парламентын тогтоол болон Засгийн газрын шийдвэрийн дагуу соёрхон баталсан хууль, олон улсын гэрээнд заасан чиг үүрэг,
- ✚ Багшлах, эрдэм шинжилгээний ажил, мэргэжлийн спорт, бусад бүтээлч ажил,
- ✚ Ашиг сонирхлын зөрчилгүй гэдэг нь тогтоогдсон, эрх бүхий албан тушаалтны бичгээр гаргасан зөвшөөрөлтэйгээр олон улсын байгууллага болон түүний төлөөлөгчийн газар, бусад улсын захиргаанд экспертийн болон зөвлөхийн ажил хийх.

Ерөнхийлөгчийн Ажлын албаны дарга улс төрөөс ангид байх нөхцөлийг тус хуулийн 7 дугаар зүйлийн 14 дэх хэсэгт Төрийн дээд байгууллагуудын Ажлын албаны дарга, түүний орлогч, Төрийн Нарийн бичгийн дарга, түүний орлогч, Төрийн өмчит компанийн зөвлөл болон хорооны гишүүд зэрэг албан тушаалтан нь улс төрийн нам, улс төрийн намын эвслийн ажил хавсран гүйцэтгэхийг хориглоно гэж тодорхой заасан байна.

3. ХОЛБООНЫ БҮГД НАЙРАМДАХ ГЕРМАН УЛС

ХБНГУ-ын Холбооны Ерөнхийлөгчийн Тамгын газар нь Германы Холбооны Ерөнхийлөгчийн алба (“төрийн захиргааны төв байгууллага” гэж ойлгож болно) бөгөөд хамгийн дээд түвшний холбооны алба юм.¹⁵ Тус газар нь ХБНГУ-ын Төрийн тэргүүнд туслах, ажил үйлд нь дэмжлэг үзүүлэх үндсэн чиг үүрэгтэй байгууллага юм.

¹⁴ Law on Prevention of Conflict of Interest in Activities of Public Officials, **Section 7.1** Combining the office of the President with another office shall be determined by the Constitution of the Republic of Latvia.

¹⁵ Холбооны ерөнхийлөгчийн тамгын газар-Bundespräsidialamt-германаар

<https://de.wikipedia.org/wiki/Bundespr%C3%A4sidialamt>

Холбооны Ерөнхийлөгчийн Тамгын газрын дарга нь тус албаны удирдагч бөгөөд төрийн нарийн бичгийн даргын түвшний төрийн улс төрийн албан хаагч юм.

Холбооны Ерөнхийлөгчийн Тамгын газрын чиг үүрэгт нь Холбооны ерөнхийлөгчийг ажил үүргээ гүйцэтгэхэд нь зөвлөх, Холбооны ерөнхийлөгчийг улс төрийн үйл явдлын талаар мэдээллээр хангах, Холбооны ерөнхийлөгчийн шийдвэр гаргах бэлтгэлийг хангах болон Холбооны ерөнхийлөгчийн хийх төрийн айлчлалын бэлтгэлийг хангах зэргээр түүний өгсөн үүрэг даалгаврыг гүйцэтгэх ажлууд багтдаг байна.

ХЕТГ-ын бүтэц нь 3 газраас бүрдэнэ. Үүнд:

1. “Зэт”¹⁶ газар-төв хэрэг эрхлэх;
2. I газар-дотоод улсын хэрэг эрхлэх;
3. II газар-гадаад улсын хэрэг эрхлэх.

- Зэт газар нь захиргаа, техник болон ёслолын чиглэлээр төвлөрсөн асуудлыг хариуцна. Тус газар нь 100 шахам ажилтантай. Хүний нөөц, захиргаа үйлчилгээ, мэдээлэл-холбооны техник, ёслол, үндсэн хууль ба эрхзүй г.м. 5 хэлтэстэй.
- I газар нь дотоод бодлогын чиглэлийг хариуцна. Тус газар нь тус бүрдээ 6 хүртэлх ажилтан бүхий 8 хэлтсээс бүрдэнэ. Үүнд: стратеги төлөвлөлт, харилцаа холбоо ба тоон технологийн үндсэн асуудал, дотоод бодлого, иргэний товчоо, аж ахуй, боловсрол, шинжлэх ухаан, гэр бүл, төрийн одон, шагнал, нийгмийн бодлого г.м.
- II газар нь гадаад бодлогын асуудлыг хариуцах бөгөөд Гадаад хэргийн яамтай нягт хамтран ажилладаг. Тус газар нь 13 ажилтантай бөгөөд 3 хэлтэстэй. Үүнд:
 - Гадаад бодлогын үндсэн асуудал, Америк, Ойрхи дорнод, умард Африк, олон улсын болон олон талт байгууллага, төрийн бус байгууллагуудыг хариуцсан 20 дугаар хэлтэс.
 - Европын улсууд болон Кавказын харилцаа, европын бодлогыг хариуцсан 21 дугаар хэлтэс.
 - Ази, Австрали болон Африкийн Дэд-сахарын харилцаа, хөгжлийн бодлогын үндсэн асуудлыг хариуцсан 22 дугаар хэлтэс.

Мөн Холбооны Ерөнхийлөгчийн Тамгын газрын бүтцэд Батлан хамгаалахын сайдын томилсон ёслолын үйл ажиллагааг хариуцсан тэнгисийн цэргийн хошууч буюу ахмад цолтой штабын офицер байж, Холбооны армитай холбогчийн үүрэг гүйцэтгэдэг. Тэрээр Холбооны ерөнхийлөгчид батлан хамгаалах бодлогын асуудлаар зөвлөдөг.

Түүнээс гадна Холбооны Ерөнхийлөгчийн Тамгын газрын даргын удирдлага дор Холбооны ерөнхийлөгчийн спикер болон хэлэх үг, текстийг хариуцсан штаб ажиллана. Холбооны ерөнхийлөгчид өөрт нь мөн хувийн товчоо байна. Мөн амьд сэрүүн байгаа өндөр настан Холбооны ерөнхийлөгч нарын тамгын газар Холбооны Ерөнхийлөгчийн Тамгын газарт багтана.

Холбооны Ерөнхийлөгчийн Тамгын газарт 180 орчим хүн ажиллаж байна. Холбооны Ерөнхийлөгчийн Тамгын газрын дарга нь 1953 оноос хойш Төрийн албан хаагч-төрийн нарийн бичгийн дарга (ТАХ-ТНБД) байдаг болсон. Тэрээр Холбооны хэмжээнд хамгийн дээд түвшний ТАХ-ТНБД бөгөөд Холбооны засгийн газар болон Холбооны аюулгүй байдлын зөвлөлийн хуралдаанд ажиглагчаар оролцдог. Холбооны Ерөнхийлөгчийн Тамгын газрын дарга нь төрийн улс төрийн албан хаагч тул шалтгаан заахгүйгээр үүрэгт ажлаас чөлөөлөгдөн огцрох боломжтой юм.Тухайлбал, Холбооны Ерөнхийлөгч солигдсон тохиолдолд.

¹⁶ Z-Zentrale Angelegenheiten-германаар

4. БҮГД НАЙРАМДАХ АВСТРИ УЛС

Австрийн Ерөнхийлөгчид дэмжлэг үзүүлдэг (туслах аппарат) байгууллагыг Австрийн Ерөнхийлөгчийн Тамгын газар гэдэг.¹⁷ Австрийн Ерөнхийлөгчийн Тамгын газар нь 1946 оноос хойш Вена хотын Хофбургт байрлаж байна.

Тамгын газар нь доорх “бүлгүүдэд” хуваагдана. Үүнд:

- Европын болон олон улсын хэрэг, ёслол болон зохион байгуулалтын бүлэг;
- Эрх зүй, нийгэм болон захиргааны хэргийн бүлэг;
- Дотоод хэрэг болон адъютантын бүлэг.

Австрийн Холбооны ерөнхийлөгчийн адъютант нь Холбооны армийн офицер байх бөгөөд Ерөнхийлөгчид аюулгүй байдлын асуудлаар зөвлөдөг. Мөн тэрээр зэвсэгт хүчний ерөнхий командлагч болох Холбооны Ерөнхийлөгч болон Холбооны арми хоёрын дунд холбогчийн үүрэг гүйцэтгэнэ. Мөн дотоодод гадаадын төлөөлөгчдийг хүлээн авах болон гадаадын айлчлалд цэргийн протоколын дагуу Холбооны ерөнхийлөгчийн дэргэд дагалдана. Адъютант нь бас Хофбург дэх адъютантын албыг удирдана. Гэхдээ Холбооны ерөнхийлөгчийн бие хамгаалалтыг Холбооны цагдаа хариуцдаг.

Австрийн Ерөнхийлөгчийн Тамгын газрын үндсэн чиг үүрэг нь төрийн тэргүүн ажил үүргээ гүйцэтгэхэд нь түүнд дэмжлэг үзүүлэх юм. Австрийн Ерөнхийлөгчийн Тамгын газрыг Танхимын захирал¹⁸ удирдана.

5. БҮГД НАЙРАМДАХ БОЛГАР УЛС

1991 онд батлагдсан Үндсэн хуульд заасны дагуу Бүгд Найрамдах Болгар Улсын Ерөнхийлөгч нь төрийн тэргүүн, үндэсний эв нэгдлийн илэрхийлэл мөн бөгөөд гадаад харилцаанд улсаа бүрэн эрхтэй төлөөлнө. Ерөнхийлөгч нь хуульд заасан журмын дагуу ард түмнээс шууд сонгох бөгөөд бүрэн эрхийн хугацаа нь 5 жил байна. Болгар Улсын Ерөнхийлөгчөөр 40 нас хүрсэн, сүүлийн таваас доошгүй жил эх орондоо байнга оршин суусан, Парламент (Үндэсний Ассамблей)-ын гишүүнээр сонгогдох шалгуурыг хангасан Болгар улсын уугуул иргэнийг сонгоно. Болгар Улсын Ерөнхийлөгч болон Дэд Ерөнхийлөгч нь Парламентын гишүүний үүргийн хавсран гүйцэтгэхгүй бөгөөд бусад аливаа төр, олон нийт, эдийн засгийн үйл ажиллагаа явуулахгүй, мөн аливаа улс төрийн намыг удирдах үйл ажиллагаанд оролцохгүй гэж заажээ.

Ерөнхийлөгчийн ажлын алба: Бүгд Найрамдах Болгар Улсын 1991 онд батлагдсан Үндсэн хуулийн 102 дугаар зүйлийн 102.3.5 дахь заалтад Ерөнхийлөгчийн бүрэн эрхийн хүрээнд өөрийн албадуудын бүтэц, үйл ажиллагааны зохион байгуулалт, тэдгээрийн албан хаагчдыг томилох асуудлаар зарлиг гаргана гэж заажээ.

Болгар Улсын Ерөнхийлөгчийн 2012 оны 1 дүгээр сарын 23-ны өдрийн 12 дугаар зарлигаар *Ерөнхийлөгчийн Тамгын газар (Кабинет)-ын бүтэц, зохион байгуулалтыг* баталсан. Тус зарлигт Ерөнхийлөгчийн Тамгын газар нь Үндсэн хууль, олон улсын гэрээ, хууль тогтоомж, хууль дээдлэх ёс, ард түмний ашиг сонирхлыг дээдлэн, нээлттэй ил тод байдал, түргэн шуурхай, үр дүнтэй болон **улс төрийн хувьд төвийг сахих** зарчмыг баримтлан үйл ажиллагааг явуулна гэж заажээ.¹⁹

2017 оны 2 дугаар сарын 23-ны өдөр Ерөнхийлөгчийн 103 дугаар зарлигаар батлагдсан Бүгд Найрамдах Болгар Улсын *Ерөнхийлөгчийн Тамгын газрын үйл ажиллагааны дүрэм*²⁰:

¹⁷ Ерөнхийлөгчийн тамгын газар-Präsidentschaftskanzlei-германаар

<https://de.wikipedia.org/wiki/Pr%C3%A4sidentschaftskanzlei>

¹⁸ Kabinettsdirektor-германаар

¹⁹ <https://www.president.bg/cat8/Administration/>

²⁰ <https://www.president.bg/docs/1510662769.pdf>

- 3-р зүйлд Ерөнхийлөгчийн Тамгын газар нь хууль дээдлэх ёс, нээлттэй, ил тод, хариуцлагатай, **улс төрийн хувьд төвийг сахисан**, үр дүнтэй, захирах захирагдах ёс, бодитой, шударга байх зарчмуудыг үндэслэн үйл ажиллагаагаа явуулна.
- 52.9-р зүйлд Ерөнхийлөгчийн Тамгын газарт улс төрийн намд үндэсний хэмжээнд удирдах, хяналтын албан тушаал эрхэлж буй албан тушаалтанг томилохгүй.
- 54-р зүйлд Ерөнхийлөгчийн Тамгын газрын албан хаагчид өөрсдийн ажил үүргийн хүрээнд болон Ерөнхийлөгч, Дэд ерөнхийлөгч, Ерөнхийлөгчийн Ерөнхий Нарийн бичгийн дарга, Тамгын газар (Кабинет)-ын дарга, болон шууд удирдлагын хууль ёсны тушаал, зааврын дагуу үйл ажиллагаа явуулна гэж тус тус заажээ.

Ерөнхийлөгчийн Тамгын газрын бүтэц, зохион байгуулалт

Ерөнхийлөгчийн Тамгын газар нь дараах албан тушаалтан, нэгжээс бүрдэнэ.

- 1.1. Ерөнхий Нарийн бичгийн дарга;
- 1.2. Ерөнхийлөгчийн Кабинетын дарга;
- 1.3. Дэд Ерөнхийлөгчийн Кабинетын дарга;
- 1.4. Ерөнхийлөгчийн нарийн бичгийн дарга нар:
 - Гадаад бодлогын нарийн бичиг;
 - 2018 онд Болгар Европын холбооны зөвлөлийг даргалах асуудал хариуцсан;
 - Батлан хамгаалах, аюулгүй байдлын;
 - Хуулийн бодлогын;
 - Хууль, эрх зүй, авлигатай тэмцэх асуудал хариуцсан;
 - Шашин, соёлын асуудал хариуцсан;
 - Бүс нутгийн хөгжлийн асуудал хариуцсан;
 - Эдийн засаг, хөрөнгө оруулалтын асуудал хариуцсан;
 - Нийгмийн бодлого, эрүүл мэндийн асуудал хариуцсан;
 - Боловсрол, шинжлэх ухаан, инновацийн асуудал хариуцсан;
 - Дотоод бодлого, иргэний нийгмийн асуудал хариуцсан;
 - Хэвлэл мэдээлэл, олон нийттэй харилцах асуудал хариуцсан;
- 1.5. Ерөнхийлөгчийн зөвлөхүүд;
- 1.6. Ерөнхийлөгчийн Кабинет;
- 1.7. Дэд ерөнхийлөгчийн Кабинет;
- 1.8. Ерөнхий нарийн бичгийн даргын Кабинет;
- 1.9. Санхүү, эдийн засаг, мэдээллийн аюулгүй байдлын хэлтэс: Санхүүгийн алба, Эдийн засгийн алба, Мэдээлэл, харилцаа холбооны алба;
- 1.10. Протоколын хэлтэс;
- 1.11. Бичиг хэргийн хэлтэс: Хүлээн авах алба, Логистик болон техникийн үйлчилгээний алба;
- 1.12. Хууль, эрх зүйн хэлтэс;
- 1.13. Олон нийттэй харилцах хэлтэс;
- 1.14. Ерөнхийлөгчийн хөтөлбөр хариуцсан нэгж;
- 1.15. Стратеги бодлого, шинжилгээ, прогнозын нэгж;
- 1.16. Дотоод аудитын нэгж;
- 1.17. Санхүүгийн хянагч;
- 1.18. Мэдээллийн аюулгүй байдлын ажилтан;
- 1.19. Иргэний харьяаллын асуудлаарх хороо;
- 1.20. Уучлалын хороо;
- 1.21. Улс төрийн орогнолын хороо;
- 1.22. Санхүүгийн өршөөлийн хороо;
- 1.23. Үндэсний ач холбогдол бүхий объект, газар, сууриныг нэрлэх хороо;
- 1.24. Гадаад бодлого, батлан хамгаалах, аюулгүй байдлын зөвлөл;
- 1.25. Хууль, эрх зүйн зөвлөл;
- 1.26. Шашин, соёлын зөвлөл;
- 1.27. Эдийн засаг, нийгмийн хөгжлийн зөвлөл;

1.28. Шинжлэх ухаан, боловсрол, инновацийн зөвлөл;

2010 онд батлагдсан Ашиг сонирхлын зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, зөрчлийг тогтоох тухай хуулийн 3 дугаар зүйд “нийтийн албан тушаалтан”-д Ерөнхийлөгчийн Тамгын газрын ажилтнууд багтана гэж заасан байна. Мөн хуулийн 4 дүгээр зүйлд Нийтийн албан тушаалтан нь албан үүргээ хэрэгжүүлэхдээ нийтийн ашиг сонирхлыг дээдлэн, үнэнч, шударга, хариуцлагатай, алагчлахгүй байх зарчмыг баримтална гэж заажээ.

Болгарын **Төрийн албаны тухай хууль**²¹-д заасны дагуу төрийн албан хаагч нь төрийн байгууллагад цалин хөлстэй ажилд захирамжлах баримт бичгээр томилогдон, төрийн байгууллагад бүрэн эрхээ хэрэгжүүлэхэд нь дэмжлэг үзүүлэх этгээдийг хэлнэ. Хуулийн 3 дугаар зүйлд улс төрийн кабинетын гишүүн, эсхүл түүний зөвлөх, экспертүүд төрийн албан хаагч биш байна гэж заажээ. Хуулийн 18 дугаар зүйлд Төрийн албан хаагч нь албан үүргээ хэрэгжүүлэхдээ хуульд нийцсэн, үнэнч, хариуцлагатай, тогтвортой, **улс төрийн төвийг сахисан**, захирах захирагдах ёсны зарчмуудыг баримтална. Мөн хуулийн 42 дугаар зүйлд Тусгай хуулиар хориглосноос бусад тохиолдолд аливаа төрийн албан хаагч аль ч улс төрийн намын гишүүн байх эрхтэй байна. **Төрийн албан хаагч нь төрийн албан тушаал эрхлэх хугацаандаа өөрийн гишүүнчлэл бүхий намынхаа эрх, ашиг сонирхолд хөтлөгдөх, хамгаалах үйл ажиллагаа явуулахгүй** гэж заасан байна.

Мөн хуулийн 118 дугаар зүйлд Төрийн албанд ажилласанд тооцох тухай заалтад доор заасан албан тушаал хашсан хугацааг төрийн албанд ажилласнаар тооцно гэж заажээ. Үүнд: Бүгд Найрамдах Улсын Ерөнхийлөгч, Дэд ерөнхийлөгч, Үндэсний Ассамблейн гишүүн, Үндсэн хуулийн шүүхийн шүүгч, Ерөнхий прокурор, Ерөнхий сайд, Дэд ерөнхий сайд, Засгийн газрын сайд, дэд сайд, орон нутгийн захирагч, хотын дарга, мөн улс төрийн кабинетын гишүүн, зөвлөх, эксперт багтаж байна.

Дээрхээс үзэхэд Ерөнхийлөгчийн Тамгын газрын дарга нь төрийн албан хаагч биш харин нийтийн албан тушаалтан байна. Нийтийн албан тушаалтан нь албан үүргээ хэрэгжүүлэхдээ нийтийн ашиг сонирхлыг дээдлэн, үнэнч, шударга, хариуцлагатай, алагчлахгүй байх зарчмыг баримтална гэж заажээ. Ерөнхийлөгчийн Тамгын газрын үйл ажиллагааны дүрэмд улс төрийн хувьд төвийг сахисан байна, мөн Ерөнхийлөгчийн Тамгын газарт улс төрийн намд удирдах албан тушаал хашиж буй хүнийг томилохгүй гэж тус тус заасан байна. Төрийн албаны тухай хуульд заасны дагуу төрийн албан хаагч нь улс төрийн намын гишүүнээс түдгэлзэх албагүй бөгөөд ажил үүргээ гүйцэтгэхдээ намынхаа эрх сонирхолд хөтлөгдөх, хамгаалах үйл ажиллагаа явуулахгүй гэж заасан байна.

6. БҮГД НАЙРАМДАХ ПОЛЬШ УЛС

Бүгд Найрамдах Польш Улсын Үндсэн хуулийн 143 дугаар зүйлд зааснаар Ерөнхийлөгчийн Тамгын газар нь Ерөнхийлөгч Үндсэн хууль болон бусад хуулийн хүрээнд бүрэн эрхээ хэрэгжүүлэхэд дэмжлэг, туслалцаа үзүүлэх үүрэгтэй байгууллага юм.²² Ерөнхийлөгч нь Ерөнхийлөгчийн Тамгын газрын дүрмийг батлах бөгөөд Тамгын газрын даргыг томилох болон чөлөөлөх эрхтэй. 2015 оны 8 дугаар сарын 7-ны өдрийн Ерөнхийлөгчийн 1 дугаар зарлигаар Тамгын газрын дүрмийг баталсан.²³ Ерөнхийлөгчийн

Тамгын газар нь дараах бүтэцтэй байна:

- Ерөнхийлөгчийн зөвлөхүүд;
- Ерөнхийлөгчийн Тамгын газрын дарга;
- Ерөнхийлөгчийн ажлын алба;
- Ерөнхийлөгчийн Тамгын газрын даргын ажлын алба;

²¹ <https://www.mi.government.bg/en/library/civil-servants-act-381-c25-m258-1.html>

²² https://www.constituteproject.org/constitution/Poland_2009?lang=en

²³ <http://www.president.pl/en/chancellery/>

- Яаралтай хууль эрх зүйн туслалцаа үзүүлэх алба;
- Иргэдтэй харилцах алба;
- Хилийн чанад дахь Польш иргэдийн асуудал хариуцсан алба;
- Ерөнхийлөгчийн илтгэлийг бэлдэх алба;
- Соёл, өв уламжлалыг хамгаалах алба;
- Зохион байгуулалт хариуцсан алба;
- Иргэншил, харъяатын алба;
- Шагналын алба;
- Хэвлэл мэдээллийн алба;
- Хууль эрх зүйн алба;
- Гадаад харилцааны алба;
- Захиргаа, санхүүгийн алба;
- Ерөнхийлөгчийн архив;
- Тамгын газрын үйл ажиллагаанд дэмжлэг үзүүлэх төв.

Ерөнхийлөгчийн ажлын алба: Ерөнхийлөгчийн ажлын алба нь Ерөнхийлөгч Үндсэн хууль болон бусад хуулиар олгогдсон үүргийнхээ хүрээнд явуулах үйл ажиллагааг зөв зохион байгуулах үүрэгтэй. Ажлын алба нь Ерөнхийлөгчийн зарлигийг хэрэгжүүлэх үүрэгтэй. Мөн түүнчлэн Ерөнхийлөгч болон Тамгын газрын даргын өдөр тутмын ажилд мэргэжил, арга зүйн туслалцаа үзүүлнэ. Үүнд, Ерөнхийлөгчийн айлчлал, уулзалт, арга хэмжээний хуваарийг боловсруулах гэх мэт ажлууд орно. Ерөнхийлөгчийн ажлын алба нь Ерөнхийлөгчийн Тамгын газрын хэсэг, баримт бичиг боловсруулах хэсэг, зохион байгуулалтын хэсгүүдээс бүрдэнэ.

Хүний нөөцийн алба: Энэхүү алба нь Үндсэн хууль болон бусад хуулиар Ерөнхийлөгчид олгосон эрхийн хүрээнд тодорхой төрийн гүйцэтгэх албан хаагчдыг болон төрийн бусад албанд Ерөнхийлөгчийг төлөөлж буй хүмүүсийг томилох болон чөлөөлөх зэрэг ажил үүргийг зохион байгуулж гүйцэтгэх үүрэгтэй.

Ерөнхийлөгчийн Тамгын газрын даргын үүрэг:

- Ерөнхийлөгчийн Тамгын газрын дарга нь Ерөнхийлөгчийн Сенат, Засгийн газрын гишүүд, төрийн албаны бусад байгууллагуудтай харилцах, хамтран ажиллах ажиллагааг зохион байгуулж ажиллана.
- Бусад улс төрийн хүчнүүдтэй хамтран ажиллах чигийг гарган зохицуулж ажиллана.
- Ерөнхийлөгчийн ажил үүргийг тогтсон хуваарийн дагуу явагдаж буй эсэхэд хяналт тавьж ажиллана.

7. БҮГД НАЙРАМДАХ ФИНЛЯНД УЛС²⁴

Бүгд Найрамдах Финлянд Улсын Ерөнхийлөгчийн Тамгын газрын үйл ажиллагааг Финлянд Улсын Үндсэн хуулиар²⁵ зохицуулсан байна. Үндсэн хуульд зааснаар Ерөнхийлөгчийн Тамгын газрын байнгын Ерөнхий нарийн бичгийн даргыг Ерөнхийлөгч томилдог. Ерөнхийлөгчийн тамгын газар нь туслах болон зөвлөх үйлчилгээ үзүүлэх чиг үүрэг бүхий 2 албатай бөгөөд тэдгээр нь Ерөнхийлөгчийн албан үүргээ хэрэгжүүлэхэд нь бүхий л талын туслалцааг үзүүлэх үүрэгтэй байна.

Ерөнхийлөгчийн зөвлөх алба: Тус алба нь Ерөнхий нарийн бичгийн дарга, зөвлөхүүд, Хэвлэл мэдээлэл, олон нийттэй харилцах асуудал хариуцсан дарга, Тусгай зөвлөх нараас бүрдэнэ. Ерөнхийлөгчийн зөвлөх алба нь Ерөнхийлөгчийн чиг үүрэг болон бүрэн эрхийн хүрээнд шийдвэрлэгдэх асуудалд хяналт тавьж энэ талаар Ерөнхийлөгчид

²⁴ <http://www.tpk.fi/public/default.aspx?nodeid=44835&culture=en-US&contentlan=2>

²⁵ <http://www.presidentti.fi/halonen/Public/defaultd9d4.html?nodeid=41453&contentlan=2&culture=en-US>

мэдээлж, зөвлөлдөнө. Ерөнхийлөгчөөс өгсөн чиглэлийн дагуу Ерөнхийлөгчийг албан үүргээ хэрэгжүүлэхэд туслалцаа үзүүлнэ.

Ерөнхийлөгчийн зөвлөх алба нь аливаа асуудалтай холбоотой зарлиг, шийдвэрийн төслийг бэлтгэх болон танилцуулах үүрэггүй бөгөөд аливаа асуудлаар хариу өгөх эрхгүй. Тухайн асуудлыг холбогдох яаманд тавих бөгөөд хаана харьяалагдах нь тодорхой бус тохиолдолд Ерөнхий сайдын албаны Мэдээллийн үйлчилгээ хариуцсан хэсэгт хандана.

Ерөнхийлөгчийн туслах алба: Энэхүү алба нь Захиргаа, үйлчилгээ хариуцсан мэргэжилтэн, 3 туслахаас бүрдэх ба Ерөнхийлөгчийг албан үүргээ хэрэгжүүлэхэд туслалцаа үзүүлэх, Ерөнхийлөгчийн албан уулзалтууд болон бусад зохион байгуулалтын ажлыг хийж гүйцэтгэх, Ерөнхийлөгчөөр ажиллах хугацааны архивын сан бүрдүүлэх, Ерөнхийлөгч болон түүний гэр бүлийнхэнд шаардлагатай туслалцааг үзүүлэх үүрэгтэй. Түүнчлэн Ерөнхийлөгч болоод хамаарал бүхий этгээдүүдийн аюулгүй байдлыг хангах үүрэгтэй.

Финлянд Улсын Үндсэн хуулийн Ерөнхийлөгчийн албаны заалтуудын дагуу бүх төрийн эрх бүхий байгууллагууд, төрийн албан хаагчид нь өөрсдийн чадамжийн хүрээнд хүсэлтийн дагуу туслан гүйцэтгэх үүрэгтэй. "Туслан гүйцэтгэх" гэдэг нь Үндсэн хуулийн 32 дугаар зүйлд²⁶ заасан мэдээлэл, эсхүл Ерөнхийлөгчийн албан үүргээ биелүүлэхэд шаардлагатай бусад тайлан, албан ёсны баримт бичиг болон бусад арга хэмжээгээр хангахыг хэлнэ.

8. БҮГД НАЙРАМДАХ ГРЕК УЛС

Бүгд Найрамдах Грек улсын Ерөнхийлөгчийн тамгын газар²⁷ нь удирдлагын болон санхүүгийн хувьд бие даасан байна. Түүний бүтэц, зохион байгуулалт, чиг үүргийг Ерөнхийлөгчийн 351/91 дүгээр зарлигаар тогтоосон. Тамгын газар нь Ерөнхийлөгчийн хуулиар тогтоосон чиг үүргийг хэрэгжүүлэхэд туслах үүрэгтэй байна.

Ерөнхийлөгчийн Тамгын газрын бүтэц, зохион байгуулалт

²⁶ Үндсэн хуулийн 32-р зүйл²⁶ буюу Ашиг сонирхлын зөрчил гэсэн хэсэгт Төлөөлөгч нь өөртэйгээ холбоотой аливаа асуудлаар хэлэлцэх, шийдвэр гаргахад оролцож болохгүй. Гэхдээ энэ асуудлаар УИХ-ын нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцүүлэгт оролцож болно. Үүнээс гадна Төлөөлөгч нь албан үүргээ шалгахтай холбоотой асуудлыг аливаа Хороогоор шийдвэрлэхэд оролцохыг хориглодог талаар заажээ.

²⁷ http://www1.presidentcy.gr/en/armod_graf.htm

Тамгын газрын дарга: Тамгын газрын дарга нь Тамгын газрын үйл ажиллагааг удирдан зохион байгуулж, Тамгын газрын албан хаагчдын үйл ажиллагаанд хяналт тавина. Ерөнхийлөгчийн Тамгын газар нь дараах бүтэцтэй байна.

Ажлын алба: Ерөнхийлөгчийн ажлын алба нь Ерөнхийлөгчийг албан үүргээ хэрэгжүүлэхэд нь туслах, түүний хувийн болон албаны захидал харилцааг зохицуулах, хувийн уулзалтуудыг зохион байгуулахад нь туслах үүрэгтэй.

Ерөнхийлөгчийн ажлын алба нь хэвлэлийн болон олон нийттэй харилцах дэд албадтай байна.

- **Хэвлэлийн алба:** Хэвлэлийн алба нь Ерөнхийлөгчийн хэвлэл, мэдээллийн хэрэгсэлтэй харилцах харилцааг хариуцдаг.
- **Олон нийттэй харилцах алба:** Олон нийттэй харилцах алба нь Ерөнхийлөгчийн олон нийттэй уулзах уулзалт, арга хэмжээ, Ерөнхийлөгчийн өргөөнд зохион байгуулагдах үйл ажиллагаатай холбоотой бүхий л асуудлыг хариуцан ажиллана.

Хуулийн хэлтэс: Хуулийн хэлтэс нь хууль батлах, зарлиг гаргах, уучлал үзүүлэх, шүүхээс оногдуулсан ялын хэмжээг багасгах зэрэг Үндсэн хуулиар Ерөнхийлөгчид олгосон бүрэн эрхээ хэрэгжүүлэхтэй холбоотой бүхий л асуудлаар хууль зүйн үүднээс зөвлөх үүрэг гүйцэтгэнэ.

Дипломат үйлчилгээний хэлтэс: Дипломат үйлчилгээний хэлтэс нь Ерөнхийлөгчийн гадаад улсад хийх айлчлал, гадаад улсын төрийн тэргүүн, дипломат төлөөлөгчид, Олон улсын байгууллага, гадаадад амьдарч байгаа иргэдтэй уулзалт зохион байгуулах зэрэг олон улсын харилцаатай холбогдох бүх л асуудлаар чиг үүргээ хэрэгжүүлэхэд нь туслах үүрэгтэй.

Зэвсэгт хүчний асуудал хариуцсан хэлтэс: Зэвсэгт хүчний асуудал хариуцсан хэлтэс нь Ерөнхийлөгчийг Зэвсэгт хүчний тэргүүний хувьд холбогдох асуудлаар

мэдээллээр хангах зэрэг зэвсэгт хүчинтэй холбогдох чиг үүргээ хэрэгжүүлэхэд туслалцаа үзүүлэх үүрэгтэй. Ерөнхийлөгчийн хамгаалалт нь тус хэлтэст хамаарна.

Захиргаа, удирдлагын хэлтэс: Захиргаа, удирдлагын хэлтэс нь Ерөнхийлөгчийн тамгын газрын захиргааны асуудал, албан хаагчид, Ерөнхийлөгчийн албан байр, өргөөтэй холбогдох бүхий л асуудлыг хариуцна.

Санхүүгийн хэлтэс: Санхүүгийн хэлтэс нь Тамгын газрын үйл ажиллагааны төсөв боловсруулах, санхүүгийн удирдлага, албан хаагчдын цалин хөлс, үйл ажиллагааны зардал, худалдан авалт, хуваарилалт зэрэг санхүүгийн үйл ажиллагаатай холбогдох асуудлыг хариуцан гүйцэтгэнэ.

Бусад чиг үүрэг хариуцсан хэлтэс: Ерөнхийлөгч, түүний гэр бүл, албан тасалгаа, өргөө, Ерөнхийлөгчийн урилгаар айлчлал хийх гадаад улсын төрийн тэргүүний аюулгүй байдлыг хариуцсан аюулгүй байдлын болон шуудан, харилцаа холбооны алба нь Тамгын газрын даргын шууд удирдлагын дор үйл ажиллагаа явуулна.

9. БҮГД НАЙРАМДАХ СОЛОНГОС УЛС

БНСУ-ын Үндсэн хуулийн 78 дугаар зүйлийн дагуу Ерөнхийлөгч нь Үндсэн хууль болон бусад хуульд зааснаар төрийн албан тушаалтнуудыг ажилд томилно.²⁸ Ерөнхийлөгчийн ажлын алба нь Ерөнхийлөгчийн хуулиар хүлээсэн үүргийг хэрэгжүүлэхэд мэргэжил, арга зүйн туслалцаа үзүүлэх хэд хэдэн агентлагуудтай. Ерөнхийлөгчийн Тамгын газрыг Ерөнхийлөгчийн Тамгын газрын дарга тэргүүлэх бөгөөд тэрээр Засгийн газрын гишүүнтэй дүйцэхүйц эрх мэдэлтэй байна.²⁹

Түүний удирдлага доор дурдсан асуудлуудыг хариуцсан 8 ахлах нарийн бичгийн дарга ажилладаг байна. Үүнд:

- улс төрийн асуудал;
- эдийн засгийн асуудал;
- нийгмийн асуудал;
- иргэдийн асуудал;
- боловсон хүчний менежмент;
- ажлын байр бий болгох;
- нийгмийн шинэчлэл;
- олон нийтийн асуудал.

Ахлах нарийн бичгийн дарга нар нь Ерөнхийлөгчийн Тамгын газрын ажил үүргийн хүрээнд нэлээдгүй эрх мэдэлтэй байдаг. Ерөнхийлөгч нь аливаа хууль тогтоомжийг харгалзалгүй нарийн бичгийн даргын албан тушаалын орон тоог бий болгон эдгээр албан тушаалд хүмүүсийг томилох бүрэн эрхтэй. Ерөнхийлөгчийн Тамгын газар нь 400 гаруй ажилтан, албан хаагчидтай.³⁰

10. БҮГД НАЙРАМДАХ ТУРК УЛС

Бүгд Найрамдах Турк Улсын Ерөнхийлөгч гүйцэтгэх засаглалд хамаарах улс төрийн албан тушаалтан байна. Тус улс нь 1982 онд батлагдсан Бүгд Найрамдах Турк Улсын Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах асуудлаар 2017 оны 4 дүгээр сарын 16-

²⁸ https://www.constituteproject.org/constitution/Republic_of_Korea_1987?lang=en

²⁹ https://books.google.mn/books?id=7DSPBAAQBAJ&pg=PA40&lpg=PA40&dq=duties+of+presidential+secretariat+south+korea&source=bl&ots=WOWbq6n7ym&sig=2Y2wlh-9kCbt_msLcS4A_umJ53I&hl=mn&sa=X&ved=0ahUKewjQ3t-60MrXAhWDVbwKHWBEB0YQ6AEIYTAG#v=onepage&q=duties%20of%20presidential%20secretariat%20south%20korea&f=false page 40

³⁰ [https://en.wikipedia.org/wiki/Presidential_Secretariat_\(South_Korea\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Presidential_Secretariat_(South_Korea))

ны өдөр ард нийтийн санал асуулга явуулж, Ерөнхийлөгчийн засаглалтай болохыг дэмжсэн. Үндсэн хуулийн 107 дугаар зүйлд Ерөнхийлөгчийн Тамгын газартай холбоотой асуудлыг тусгасан бөгөөд Тамгын газар байгуулах, бүтэц, бүрэлдэхүүн, үйл ажиллагааны зарчим, албан хаагчдыг томилох асуудлыг Ерөнхийлөгчийн зарлигаар тогтооно гэж заажээ.³¹

Үндсэн хуулийн 128 дугаар зүйлд “төрийн албан хаагч” гэсэн тодорхойлолтыг хэрэглэсэн байна. Төрийн албан хаагч нь төрийн байгууллагад тодорхой албан үүргийг бодит утгаар нь тогтмол хэрэгжүүлж байгаа хүний нөөцийг төрийн албан хаагч гэнэ. Төрийн албан хаагч нь ажил үүргээ хэрэгжүүлэхдээ дараах зарчмыг баримтална. Үүнд:

- Төрд чин үнэнчээр зүтгэж, бие даасан байх: Улс төрийн намын гишүүнчлэлээс түдгэлзэж, ямарваа улс төрийн нам, хүчин, нийгмийн бүлгийн эрх ашгийг дээдэлсэн болон хөндсөн зан үйл, хандлага, үйл ажиллагаа явуулахгүй байх. Эрх үүргээ хэрэгжүүлэх явцад үзэл бодол, шашин шүтлэг, нас, хүйс, үндэс угсаагаар ялгаварлахгүй байх.
- Үйл ажиллагааны нэгдмэл байдлыг хангах: Төрийн чиг үүргийг хэрэгжүүлэх явцад төрийн бодлого, үйл ажиллагааны нэгдмэл байдлыг хангана.

Өнөөдрийн байдлаар БНТУ-ын Ерөнхийлөгчийн Тамгын газар, түүний бүтэц, зохион байгуулалт, бүрэлдэхүүний талаарх мэдээллийг нийтэд ил болгоогүй бөгөөд 2016 оны 2 дугаар сарын байдлаар Ерөнхийлөгч 23 зөвлөхтэй гэж мэдээлж байсан.³² 2017 онд сөрөг хүчин болох Бүгд найрамдах ардын намын дэд даргаас Ерөнхийлөгчийн Тамгын газарт түүний бүтэц, бүрэлдэхүүн, зохион байгуулалт, цалин хөлсний асуудлаар мэдээлэл хүсэхэд энэхүү асуудал нь олон нийтээд хамааралгүй, мэдээллийн ил тод байдлын тухай хуульд хамаарахгүй гэж Ерөнхийлөгчийн Тамгын газраас хариу өгч байсан байна.³³

³¹ https://global.tbmm.gov.tr/docs/constitution_en.pdf

³² <https://news.sol.org.tr/turkish-president-erdogans-advisors-cloak-secrecy-172553>

³³ <http://www.hurriyetdailynews.com/information-on-erdogans-chief-advisors-cannot-be-released-turkish-presidency-says-117929>

АШИГЛАСАН МАТЕРИАЛ

1. Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн тухай хууль. 1993 он.
2. Constitutional Act on the Protection of Public Interest by the Performance of Offices of Public Officials No. 357/2004, as amended by Constitutional Act No. 545/2005.
3. Act of Civil Service 312/2001.
4. Act No. 16/1993 Coll. on the Office of the President of the Slovak Republic.
5. Act No. 321/2002 Coll. on the Armed Forces of the Slovak Republic
6. <https://archiv.prezident.sk/index61e1.html?organisational-structure>
7. Law on Prevention of Conflict of Interest in Activities of Public Officials
8. <https://www.president.bg/cat8/Administration/>
9. <https://www.president.bg/docs/1510662769.pdf>
10. <https://www.mi.government.bg/en/library/civil-servants-act-381-c25-m258-1.html>
11. https://www.constituteproject.org/constitution/poland_2009?lang=en
12. <http://www.president.pl/en/chancellery/>
13. <http://www.tpk.fi/public/default.aspx?nodeid=44835&culture=en-US&contentlan=2>
14. <http://www.presidentti.fi/halonen/Public/defaultd9d4.html?nodeid=41453&contentlan=2&culture=en-US>
15. http://www1.presidency.gr/en/armod_graf.htm
16. https://www.constituteproject.org/constitution/Republic_of_Korea_1987?lang=en
17. https://books.google.mn/books?id=7DSPBAAQBAJ&pg=PA40&lpg=PA40&dq=duties+of+presidential+secretariat+south+korea&source=bl&ots=WOwbq6n7ym&sig=2Y2wlh-9kCbt_msLcS4A_umJ53I&hl=mn&sa=X&ved=0ahUKEwjQ3t-60MrXAhWDVbwKHWBEBBoYQ6AEIYTAG#v=onepage&q=duties%20of%20presidential%20secretariat%20south%20korea&f=false
18. [https://en.wikipedia.org/wiki/Presidential_Secretariat_\(South_Korea\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Presidential_Secretariat_(South_Korea))
19. https://global.tbmm.gov.tr/docs/constitution_en.pdf
20. <https://news.sol.org.tr/turkish-president-erdogans-advisors-cloak-secrecy-172553>
21. <http://www.hurriyetdailynews.com/information-on-erdogans-chief-advisors-cannot-be-released-turkish-presidency-says-117929>